

บทคัดย่อ

โครงการวิจัย “โอกาส” หรือ “ความท้าทาย” ของการพัฒนาเมืองชายแดนเชียงใหม่ไปสู่ความทันสมัยภายใต้ต้นนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อสร้างความเข้าใจเรื่องกระบวนการสร้างความทันสมัยของเมืองชายแดนเชียงใหม่ภายใต้ต้นนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ และ (2) สร้างความเข้าใจเรื่องโอกาสหรือความท้าทายจากผลของการจัดความสัมพันธ์เชิงพื้นที่ทางสังคมใหม่ภายใต้ต้นนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ และใช้เครื่องมือวิจัยชาติพันธุ์วรรณา ทำการลงศึกษาภาคสนามที่อำเภอเชียงของเพื่อเก็บข้อมูลและสังเกตการณ์ ระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงสิงหาคม พ.ศ. 2560

เชียงของเป็นหนึ่งในสามอำเภอของจังหวัดเชียงราย ที่ได้รับการจัดตั้งให้เป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษระยะที่ 2 โดยคณะกรรมการความสงบแห่งชาติ (คสช.) เมื่อวันที่ 16 มีนาคม พ.ศ. 2558 โดยมีเป้าหมายให้เชียงของเป็นเขตส่งเสริมการค้า การท่องเที่ยว และศูนย์ขนส่งต่อเนื่องเพื่อเชื่อมการค้าสู่จีนตะวันตกและเส้นทางการท่องเที่ยวสู่หลวงพระบาง ประเทศลาว

การวิจัยนี้มีข้อค้นพบทั้งเชิงแนวคิดและเชิงประจักษ์ เชิงแนวคิด เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเป็นเทคโนโลยีของอำนาจเพื่อการบริหารจัดการและควบคุมพื้นที่ชายแดน ซึ่งก็คือการขยายอำนาจรัฐเข้าไปยังพื้นที่ชายแดนเพื่อผลทางเศรษฐกิจและความมั่นคง ภายใต้การหวนกลับของรัฐราชการและการรวมศูนย์อำนาจ เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเป็นการใช้ภาษาสร้างความจริงจากความหมายเรื่องการพัฒนาปากท้องของคนชายแดน การพัฒนาจึงเป็นอำนาจหน้าที่ของรัฐบาลหรือบุคคลของรัฐบาล เพื่อการสร้างความชอบธรรมให้กับคณะรัฐบาลกอบกู้กับสร้างความเข้มแข็งและการคงอยู่ให้กับรัฐราชการ ดังนั้น การกลับมาของรัฐราชการในยุคสังคมโลกาภิวัตน์ทำให้เกิดการย้อนแย้งทั้งวิธีคิดและการปฏิบัติเรื่องนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ จึงส่งผลให้นโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษขาดความชัดเจน

เชิงประจักษ์ ปัจจุบันเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเชียงใหม่เกิดขึ้นได้ยากในทางปฏิบัติด้วยสาเหตุต้นนโยบายฯ ขาดความชัดเจน การขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่เนื่องจากทิศทางนโยบายแบบแนวดิ่ง ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อความไม่เข้าใจต่อต้นนโยบายฯ เชียงของไม่มีแรงงานต่างด้าวเป็นจำนวนมากเมื่อเปรียบเทียบกับอำเภอแม่สอดจังหวัดตาก อีกทั้งปัญหาจากความเข้าใจผิดเรื่องการแย่งชิงทรัพยากรป่าชุมชนระหว่างเจ้าหน้าที่หรือตัวแทนภาครัฐ ทูชนชาติใหญ่ข้ามพื้นที่ และชุมชน ปัจจัยเงื่อนไขเหล่านี้ล้วนกระทบต่ออนาคตเรื่องเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเชียงใหม่ ดังนั้น รัฐบาลควรมีข้อริเริ่มด้านการมีส่วนร่วม โดยเริ่มต้นจากภาคประชาสังคมในพื้นที่และยึดหลักการเป็นเจ้าของร่วมกัน

Abstract

The research project, “Opportunity” or “Challenge” of *Chiang Khong* Border Town Development toward Modernity under the Special *Economic Development Zone Policy*, aims to create insights into (i) the modernization of *Chiang Khong* Border Town under the *Special Economic Development Zone Policy* and (ii) opportunities or challenges resulted from the new social-spatial relation; in which it is induced by the Special *Economic Development Zone Policy*. The research design is qualitative methodology and it employs ethnography conducted in *Amphur Chiang Khong* for data gathering and observation during May-August 2017.

Chiang Khong--in which it is announced by National Council for Peace and Order (NCPO) to be one of *Chiang Rai Special Economic Zones* Phase II on March 16, 2016--is designated ‘Trade Promotion Zone’, ‘Tourism’ and ‘Logistic City’, connecting western China and *Luang Prabang*, Lao PDR.

The research findings reveal, conceptually speaking, that *Chiang Khong Special Economic Development Zone* is the technologies of power for administering and regulating the borderland by means of expanding the state’s power for its economic and security purposes; it is characterized by the revisit of Bureaucratic Polity including its centralization. The *Special Economic Development Zone* is a discourse enunciated and practiced by the government in order to transform the development meaning into reality, to legitimate its strong ruling regime and to sustain the Bureaucratic Polity. Paradoxically, the Bureaucratic Polity revisit in Globalization Era creates contradiction with the government’s modes of thinking and practicing, thus manifested in its unclear *Special Economic Zone Policy*.

Empirically speaking, *Chiang Khong Special Economic Zone* is for the time being unpromising. This is due to unclear policy, no participation caused by top-down hierarchy policy, no labors surplus in comparison with *Amphur Mae Sot*, *Changwat Tak*, and misunderstanding in community forests grabbing problem among government personnel or representatives, trans-border capitalists and the locals. To resolve these challenges, the government must take initiative in civil society participation in order to accomplish the sense of common ownership.